

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (265)

Στο ΚΑΠΗ του Μασταμπά και στα Α' και Β' ΚΑΠΗ παλιότερα (1)

24/04/2023 11:47

Τη Δευτέρα 24 Απριλίου βρέθηκα στο Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων Μασταμπά, προσκαλεσμένος από τον φυσιοθεραπευτή του **Παύλο Τζωρτζάκη**. Δεν είναι η πρώτη φορά που με καλούν σε συλλόγους, ΚΑΠΗ ή σε σχολεία να τους μιλήσω για διάφορα θέματα, πάντα με τη χρήση σχετικής προβολής διαφανειών, ώστε οι παρευρισκόμενοι να μην πλήττουν. Σ' όλες τις περιπτώσεις γνωρίζω ενδιαφέροντες ανθρώπους, με γνώσεις για πολλά θέματα και -κυρίως- διάθεση να «ρουφήξουν» καινούρια πράγματα, παρόλη την ηλικία τους. Γ' αυτό κι εδώ και τρεις δεκαετίες, από το 1996, πραγματοποιώ δράσεις με τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων, αρχικά μ' εκείνο των Ανωγειών και του φωτισμένου κοινωνικό του λειτουργού **Φανούρη Οικονομάκη**.

Ο άνθρωπος αυτός ήταν που με εισήγαγε στη λογική της **διαγενεακής μάθησης**, της μεταφοράς δηλαδή γνώσεων και δεξιοτήτων από τη μια γενιά στην άλλη με τρόπο αβίαστο και κατά το δυνατόν φυσικό. Έτσι, ως Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είχα στη συνέχεια υποστηρίξει δύο προγράμματα στα Ανώγεια, της παραδοσιακής κτηνοτροφίας και της υφαντικής. Στο πρώτο πρόγραμμα δασκάλοι και μαθητές, με την καθοδήγηση ηλικιωμένων κτηνοτρόφων, μελών του ΚΑΠΗ, συμμετείχαμε σε διαδικασία τυροκόμησης. Η δράση αυτή διεξαγόταν σ' έναν αυθεντικό κούμο στην περιοχή του οροπεδίου της Νίδας. Ο καθένας μπορεί να φανταστεί τι βιώματα άφησε η διαδικασία αυτή όχι μόνο στα παιδιά αλλά και στους εκπαιδευτικούς, που την παρακολουθούσαμε με τα μάτια μισόκλειστα από τον καπνό, να διεξάγεται μέσα στα πέτρινα μεγαλιθικά εκείνα κατασκευάσματα. Αφήνω στην άκρη τις γευστικές εμπειρίες που αποκτούσαμε, με τη «σύχουμη» μυζήθρα...

Το δεύτερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, της υφαντικής, το είχαμε σχεδιάσει αλλά δεν είχα προλάβει να το εμψυχώσω, το έπραξε όμως δοκιμαστικά ο Φανούρης με τη βοήθεια γυναικών του ΚΑΠΗ, στις εγκαταστάσεις του παλιού σχολείου των Σισάρων. Το πρόγραμμα εκείνο, επίσης βιωματικό, ήταν εξίσου διαδραστικό, αφού τα παιδιά όχι μόνο «χτυπούσαν» το καθένα τους το πέταλο του αργαλειού αλλά και εξακούσαν στο παλιότερο σχολικό αντικείμενο της χαρτούφαντικής, ενώ έκαναν και πραγματική υφαντική σε επιτραπέζιους αργαλειούς μικρής κλίμακας. Αν δεν κάνω λάθος, τα προγράμματα αυτά συνεχίζονται και σήμερα, μέσω του Περιβαλλοντικού Κέντρου. Με την ευκαιρία να σημειώσω εδώ ότι και αργότερα, επί κοινωνικής λειτουργού **Ρίτας Σουλτάτου**, διατηρήσαμε τη συνεργασία, παρότι οι Ανωγειανοί ποτέ δεν μου συγχώρησαν τα όσα είχα γράψει όταν κατάφεραν να κλείσουν τον «Φάλκωνα», παίρνοντας την έδρα του, ελέω τότε βουλευτή τους. Είχαμε λοιπόν διασχίσει με τους κοσσανότατους ηλικιωμένους του το φαράγγι της Ελεύθερας, από τη Λαγκά μέχρι την Αλφά. Αυτό έγινε μετά από την μεγάλη κακοκαιρία και χιονόπτωση του 2005, οπότε το μονοπάτι είχε σκεπαστεί από τα σπασμένα κλαδιά και τις πέτρες που είχαν καταρρακωθεί από τους γκρεμισμένους τράφους. Να σημειώσω ότι οι ηλικιωμένοι εκείνοι άνθρωποι, μαζί με άλλους του Α' ΚΑΠΗ, κρατούσαν μαζί τους όχι μόνο κατσούνες αλλά και πριόνια, με τα οποία έκοβαν κλαδιά κι άνοιγαν δρόμο, ακόμη και αξίνες.

Κρατούσαν επίσης ένα κομμάτι πλέγματος, με το οποίο απομακρύνανε τα αιονόβρατα από τον σπηλαιώδη νόο της Αγίας Καλής, αφού τον σκάψαμε από τα χώματα που τον είχαν κατακλύσει και δώσαμε διέξοδο στα νερά. Όσο για τις κυρίες της εξόδου, αυτές κρατούσαν ένα καντήλι, ελαιόλαδο, μια εικόνα και θυμιατό με τα οποία ο εφημέριος της Λαγκάς **Πέτρος Τσερβάκης** έκανε μια στοιχειώδη τελετή επαναλειτούργια του χώρου. Η εξόδου στο φαράγγι της Ελεύθερας είχε πραγματοποιηθεί με συμμετοχή της «Ορειβατικής Ομάδας» (να, δεν είναι καθόλου αστείο!) του Α' ΚΑΠΗ, με το οποίο είχα επίσης πολύχρονη συνεργασία, αρχικά ως Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αργότερα ως απλός δάσκαλος και μέχρι πρόσφατα, μέχρι τη συνταξιοδότηση δηλαδή της κοινωνικής λειτουργού

Αγάπης Μαμαλάκη, ως Γραμματέας του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου. Με τους δυναμικούς ηλικιωμένους της Ορειβατικής Ομάδας είχαμε διασχίσει και το Αρκαδιώτικο φαράγγι, με τους νερόμυλους και τους ναούς του, μέχρι τον Πίκρη, όπου μας είχε υποδεχτεί και ξεναγήσει ο **Κώστας Μπικρικάκης**.

Με το Α' ΚΑΠΗ πραγματοποιήσαμε κι άλλα προγράμματα, όλα τους αξιωματικά. Κερδίσαμε ένα περιβαλλοντικό βραβείο, που μας εξασφάλισε μια εξαιρετική φθινοπωρινή εκδρομή στη

Με το Β' ΚΑΠΗ οι κοινές μας δραστηριότητες ήταν επίσης πολλές. Γ' αυτές μπόρεσα να τιμήσω το περασμένο καλοκαίρι ως «Φάλκωνα» την κοινωνική του λειτουργού. Παραθέτω με την ευκαιρία το κείμενο της προσφώνησης, που τις συνοψίζει: «Τιμούμε σήμερα, χωρίς την παραμικρή προαναγγελία, μια στυλοβάτη του «Φάλκωνα», την **Κατερίνα Κατσιμάνη**. Την τιμούμε... για τις όμορφες στιγμές που ζήσαμε, όταν μικρή σε ηλικία συνόδευε τους ηλικιωμένους Ομάδας είχαμε διασχίσει και το Αρκαδιώτικο φαράγγι, με τους νερόμυλους και τους ναούς του, μέχρι τον Πίκρη, όπου μας είχε υποδεχτεί και ξεναγήσει ο **Κώστας Μπικρικάκης**.

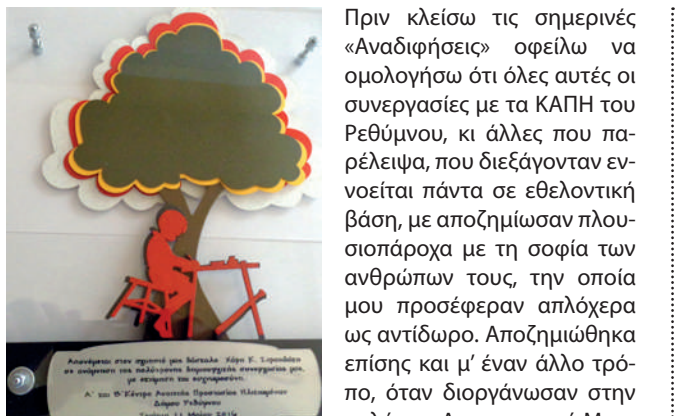
Θυμόμαστε την Κατερίνα να σχεδιάζει και να εμψυχώνει ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα. Πρώτα πρώτα εκείνο με τον τίτλο «Τότε που τα παιδιά έφτιαχναν μόνο τα παιχνίδια τους», με τους ηλικιωμένους να διδάσκουν τους μπόμπιρες να φτιάχνουν τέφρουκλα, ανεμόμυλους από ασφεντηλιές και φλογέρες από καλάμια. Τους θυμόμαστε όλους τους, όπου κι αν βρίσκονται σήμερα, σε μια σχέση παππούδων-εγγονακίων με τα αγνώστα τους στην πραγματικότητα παιδιά. Τους θυμόμαστε να τους μιλούν σαν σε παραμύθι στο άλλο πρόγραμμα, με τον τίτλο «Πιο κοντά στη φύση» και τον υπότιτλο «Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση παλιότερα». Τους θυμόμαστε να χορεύουν και να τραγουδούν μαζί τους. Τους θυμόμαστε να παίζουν με τους μαθητές μας και τον αιμώνα **Κώστα Σημαντήρη** στον Μέρωνα, στα «Λαϊκά αποκριτικά δράματα», με πρώτο παιδί ανάμεσά τους την Κατερίνα. Την Κατερίνα που πίστευε βαθιά και προσπάθησε μ' όλο της το είναι για την εμπέδωση της δια-γενεακής μάθησης, οργανώνοντας όχι μόνο ημερήσια προγράμματα αλλά και μονοστή και διητή.

Δυο ολόκληρα χρόνια κράτησε το πρόγραμμα με τον τίτλο «Αναζητώντας τις ξεχασμένες γεύσεις» που είχαμε συνδιοργανώσει. Δεν ήταν μία, δύο ή έστω πέντε οι συναντήσεις εκείνες αλλά είχαν ξεπεράσει τις είκοσι, όλες οργανωμένες στην εντέλεια. Κι αυτό σε μια εποχή που η γεύση και η μαγειρική δεν ήταν μόδα, όπως σήμερα, αλλά θεωρούνταν κάτι το ποταπό, απαραίτητο μεν, ανάξιο αναφοράς δε. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που όλες εκείνες οι συναντήσεις κατέληγαν σε τραγούδι και μερικές ακόμα και σε χορούς, περνώντας στα παιδιά αλλά και στους εκπαιδευτικούς μας το μήνυμα ότι δεν χρειάζονται πολλά για να είναι κανείς ευτυχισμένος. Σε θυμόμαστε, Κατερίνα, στα πρότυπα εργαστήρια που είχαμε οργανώσει, στις Κουρούτες και στις Βολιώνες, με τις οικογένειες **Καπελώνη** και **Ανδρουλάκη** δασκάλους μας φωτισμένους, να φτιάχνουμε εφτάζυμα και προζυμμένα ψωμιά... Θα τα θυμόμαστε όλα αυτά, όπως και τις συμβουλές που μας έδινες, με τον πιο παιδαγωγικό τρόπο που μπορούσε να υπάρξει, αφού δεν είχαμε σπουδάσει μόνο κοινωνική λειτουργός αλλά και νηπιαγωγός. Θα σε θυμόμαστε πάντα με το χαμόγελό σου, ενεργητική, πρωτοπόρα, δημιουργική, ακουράστη και πάνω απ' όλα σεμνή. Να είσαι πάντα καλά και να συνεχίσεις να προσφέρεις απ' όποιο πόστο κι αν βρίσκεσαι στην κοινωνία!.

Μ' αυτά τα λίγα λόγια την προσφώνησα το περασμένο καλοκαίρι και θυμήθηκα τις εποχές κατά τις οποίες τα ΚΑΠΗ αντιμετώπιζονταν με απίστευτο κοινωνικό ρατσισμό αλλά και με πολιτικές κατηγοριοποιήσεις, τότε δηλαδή που οι ηλικιωμένοι που συμμετείχαν σ' αυτά διψώνταν για δραστηριοποίηση και προσφορά αντιμετώπιζονταν ως «Πασοκατζήδες». Θυμήθηκα επίσης τότε, το 1999, που χρειάστηκε να τους συνοδεύσω στη Ρόδο, εξαιτίας της δύσκολης εγκυμοσύνης της κοινωνικής τους λειτουργού, και διαπίστωσα ίδιους όμους στην αγνία και τον αγώνα τους να συμμετάσχουν με θεατρική παράσταση στον πανελλήνιο διαγωνισμό που διεξαγόταν εκεί. Ήταν τότε που για πρώτη φορά στη ζωή μου, όντας στα παρασκήνια, είδα από τα μέτωπά τους να βγαίνουν «κόμποι» ιδρώτα. Και ήταν τότε, στις 12-7-1999 που, αγανακτισμένος από τον αδιαφορία των τότε δημοτικών αρχόντων, είχα στείλει στις εφημερίδες το δριμύ κείμενο, που ποτέ δεν μου συγχώρησαν. Το ίδιο είχα κάνει και με τους επόμενους, τον Μάρτιο του 2012, όταν διέκοψαν τη χρηματοδότηση των επιμορφωτών (χορούς, χειροτεχνικών κατασκευών, χορωδίας, θεάτρου, μουσικής κ.ά.) με την αιτιολογία της οικονομικής κρίσης, οπότε είχα στείλει μια ανοιχτή επιστολή στον Τύπο, με τον τίτλο «Κρατήστε ανοιχτά τα ΚΑΠΗ!».

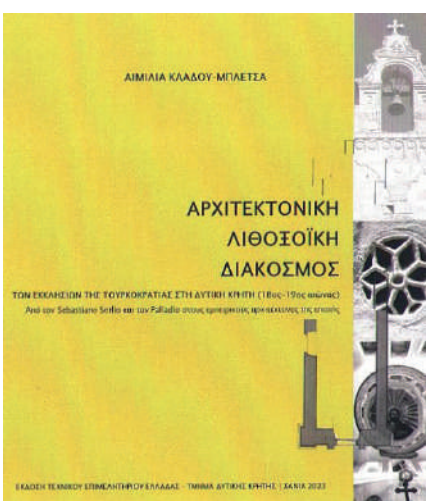

Τι γυρεύει η αλεπού στο Παζάρι των Μοιρών;

Και τι γυρεύει στο κατακίνουριο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσαράς; Τι θα ανακαλύψει στη Μονή Οδηγήτριας των Αστερουσίων; Όσο για το Αγιοφάραγγο, που θα βρεθεί στη συνέχεια, αληθεύει ότι τα αιωνόβια ελαιόδεντρα του φυτεύονταν μετά τον θάνατο των εκεί μοναζόντων; Κι ότι ακόμα και πριν από μια δεκαετία, τον Μάιο του 2012, λειτούργουσε η σκήτη κάποιου αφανούς αναχωρητή; Σ' αυτά και πολλά ακόμα ερωτήματα θα πάρουμε απαντήσεις το προσεχές **Σάββατο 13 Μαΐου**, στην εκδρομή που διοργανώνω με τη Σηπταλογική Εταιρεία στο προσφυϊκό αποκαλούμενο «Άγιο Όρος της Κρήτης», δηλαδή τα Αστερούσια Όρη. Όσοι πιστοί και πιστές, αποφασισμένοι να εξερευνηθούν, προσέλθετε, αφού βέβαια προηγουμένως δηλώσετε συμμετοχή!

Και τι γυρεύει στα Χανιά;

Ξέρετε καλά τι γυρεύει η αλεπού στα Χανιά, την προσεχή **Τετάρτη 17 Μαΐου**. Θα βρίσκεται στο Πνευματικό Κέντρο στις 19.00 το απόγευμα προκειμένου να παρουσιαστεί στην παρουσίαση του νέου βιβλίου της αρχιτεκτόνισσας **Αιμιλίας Κλάδου - Μπλέτσα** που επιγράφεται «Αρχιτεκτονική, Λιθοσϊκή και Διάκοσμος των εκκλησιών της Τουρκοκρατίας στη Δυτική Κρήτη (18^{ος}-19^{ος} αιώνας)». Από τον Sebastiano Serlio και τον Palladio στους εμπειρικούς αρχιτέκτονες της εποχής. Η κυρία Αιμιλία ανήκει στη χορεία των ιδιαίτερα σημαντικών ανθρώπων της Κρήτης, έχοντας προσφέρει πολλά στη διάσωση της αρχιτεκτονικής της φυσιογνωμίας. Τα περισσότερα από τα νεοκλασικά κτήρια των Χανίων οφείλουν τη διατήρησή τους στις δικές της μελέτες και προσπάθειες. Αν αγαπάμε το χθες και τις «αναδιφώσεις» σ' αυτό, τότε πρέπει να γνωρίζουμε ότι της οφείλουμε πολλά, γι' αυτό και θα προσπαθήσουμε να είμαστε σε μια εκδήλωση στην οποία τα Χανιά, μέσω του Ιδρύματος «Ελευθέριος Βενιζέλος», του Τμήματος Δυτικής Κρήτης του Τεχνικού Επιμελητηρίου και της Περιφερειακής Ενότητας, την τιμούν για την προσφορά της. Ας μου επιτραπεί να προσθέσω στα παραπάνω και κάτι ακόμα: και για την εργατικότητα και τη σεμνότητά της!

* Ο Χάρης Στρατιάδακης είναι Δρ. Παιδαγωγικής-ιστορικής ερευνητής-συγγραφέας, strharis@yahoo.gr, 2831055031